

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
Художньо-графічний факультет
*Кафедра теорії і методики
декоративно-прикладного мистецтва та графіки*

ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНЕ МИСТЕЦТВО В НАЦІОНАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНИЙ ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
II Всеукраїнської науково-практичної конференції

*м. Одеса
16-17 березня 2022 року*



УДК 745/749:37(477)(062.552)
Д28

У виданні представлено тези II Всеукраїнської науково-практичної конференції, що відбулася 16–17 березня 2022 року в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» з ініціативи кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки. Конференція зби́рала воедино досвід митців-просвітників, викладачів мистецьких освітніх закладів різних рівнів, діячів культури і мистецтв задля налагодження діалогу країн і регіонів, популяризації мистецьких традицій, виявлення ролі декоративно-прикладного мистецтва в розвитку сучасної художньої освіти.

Координатор проєкту

О. В. Ткачук

Упорядники:

кандидат педагогічних наук, доцент *О. В. Ткачук*,
старший викладач *Т. С. Штикало*

Відповідальні секретарі:

О. В. Ткачук, Т. С. Штикало

Друкується за рішенням вченої ради
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(*протокол № 2 від 29 вересня 2022 р.*)

ISBN 978–966–927–868–5

© ДЗ «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського», 2022

спроб. Поступово бар'єр зникатиме, а композиції звільнятимуться від академічних меж.

Для демонстрації можливостей створення художнього образу важливим є знайомство з творами визнаних майстрів світового мистецтва. Особливо яскравими прикладами експериментів з трансформацією форми можуть стати композиції художників різних напрямків авангардного мистецтва (перша третина ХХ століття). Саме жанр натюрморту у цей час став широким полем для експериментування.

Для початку роботи над створенням декоративної композиції можна визначити два види завдань:

1) стилізація певної готової натурної постановки (можливо такої, яку студенти виконували на заняттях з малюнку чи живопису в реалістичній манері);

2) робота зі створення власної композиції натюрморту із запропонованого набору предметів і драперій з подальшою трансформацією у певній стилістиці.

Виконання завдань з трансформації від натурної постановки до художнього образу натюрморту стимулює набуття свободи у творчому визначенні, розвиває образне та пластичне мислення, вільне володіння композиційними прийомами, створенням кольорових гармоній, використанням додаткових виразних засобів з різних видів мистецтва у станковому декоративному творі.

Вербич Світлана Володимирівна

*заступник директора з навчально-виховної роботи,
викладач образотворчих дисциплін вищої категорії,
викладач-методист Комунального закладу початкової
спеціалізованої освіти «Мистецька художня школа № 2 м. Одеси»
artschool_2@ukr.net, averbych@gmail.com*

ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОГО ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА НА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ХУДОЖНІХ ШКІЛ

Ключові слова: композиція, декоративно-прикладне мистецтво, симетрія, художня школа, учень.

В навчальній дисципліні «Композиція» приділяємо увагу дослідженню такої актуальної проблеми, як «*Створення симетричної*

композиції», тому що симетрія є одним з важливих засобів досягнення єдності і художньої виразності композиції. Симетрія є конструктивною основою композицій всіх напрямків українського декоративно-прикладного мистецтва, знайомство та дослідження якого є дуже цінним у художньо-естетичному вихованні. Такі заняття виховують людину, яка поважає традиції свого народу, дбайливо, з повагою ставиться до свого коріння. На взірцях народного мистецтва можливо розгорнуто, доступно розкрити дітям принципи закону симетрії.

Основні ознаки твору народного мистецтва — це його високі мистецькі якості: завершеність форм, віртуозність виконання, безпосередність і щирість виразу творчої думки, гармонійне поєднання художніх якостей твору з його функціональним призначенням. Досить подивитися на вироби гончарів, ткачів, різьбярів, щоб стало ясно, наскільки призначення виробу обумовлює характер його художнього вирішення, де симетрія є суттєвим композиційним прийомом вироблення та оздоблення витвору мистецтв. В усіх напрямках народного декоративно-прикладного мистецтва прослідковується симетричність як головний каркас побудови композиції. Так, традиційна українська народна *вишивка* є прикладом поєднання мистецтва та генетичного коду, за допомогою якого сформувалось ядро культури. Математичне моделювання орнаментів, в основі яких лежить побудова симетричних структур, довершене завдяки матеріалу та технології виготовлення. Також головні риси народної вишивки — це симетрія, силуетність та декоративність образів.

На сьогодні, з доступністю паперу, витинанка займає в навчальному процесі значне місце та дозволяє викладачам розлого подати принципи симетрії. Силуетна виразність, гармонія, лаконізм, а також симетрія — всі ці ознаки притаманні орнаментиці писанки, яку умовно можна поділити на дві основні групи. Перша, найбільш давнього походження, яку складає різноманітний за своєю схемою геометричний орнамент, де кожний візерунок має символічне значення. Друга — де рослинний орнамент писанок складається переважно з «квітів у горщику».

У декоративному прикладному мистецтві, а саме у *різьбленні*, симетрію народні майстри вважали ознакою краси форми. У *килимартві* спостерігається строге дотримання симетрії. Для естетичного вигляду орнаменту на килимі найчастіше зустрічаються стилізовані зображення птахів і дерев, квадрати і ромби. У гончарстві геометрична ідеальність форм посуду та глиняних виробів досягалась також завдяки симетрії.

Декорування сільської архітектури настінним розписом має місце у багатьох областях України. Орнаменти, розетки, «квіти у вазонах» характерні для цього виду живопису, де мальоване дерево, як головний елемент наївного живопису українського села, будується за законами симетрії. Розписи розглядалися як важливе доповнення до хатнього оздоблення і стали з ним певну декоративно-стильову єдність. Настінний розпис у вигляді «мальовок», які виконані на окремому аркуші паперу. У залежності від того, яке місце мала прикрашати «мальовка» в хаті, її робили належного розміру і формату. У вигляді квітки в овалі для комина, чотирикутною з килимовою, переважно центрально-симетричною композицією, якщо «мальовка» призначалась для запальної стінки. У вигляді довгої смужки, якщо вона мала прикрасити сволок, або у вигляді рушника, коли мала зайняти місце у міжвіконні. З часом «мальовки» поступово перетворюються на станковий декоративний розпис, що має самостійне художнє значення, не прив'язане до конкретного місця у сільському інтер'єрі. Поява таких «мальовок» пов'язана з такими іменами народних майстрів, як Н. Вовк, П. Власенко, Г. Собачко, Т. Пата, Н. Білокінь. Серед них є композиції, які також продовжують традиції рослинних орнаментів з симетричним заповненням площини картини. Марія Примаченко — яскравий представник українського народного станкового декоративного живопису. Роботи Примаченко знакові, ритміко-орнаментальні. Композиції з квітів декоративні, монументальні, завдяки дзеркальній та осьовій симетрії вони нагадують стінопис. Ритмічно довершені квітково-пташині композиції, багато з яких утворено дзеркально-симетрично в цілому та з використанням центрально-симетричних елементів. Також у творах прослідковується й орнаментальна симетрія «переносу».

Підкреслимо, що в роботі з учнями над темою «симетрія» народній творчості приділяємо вагому увагу. Звертаємось до художніх образів, художньої мови й стилістики народних майстрів різних напрямків, що мають велику цінність у побудові освітнього процесу в дитячій художній школі на уроках композиції. При вивченні декоративних напрямків учні долучаються до детальних досліджень симетрії у народному українському декоративно-прикладному мистецтві, що підіймає рівень свідомості, відчуття себе як частки такої давньої та багатой культури, в якій більша частина композиційної мови та організаційних вирішень побудована саме за законами симетрії, як найбільш архаїчними та природними за своїм походженням.